

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 11:00 uur d.d. 19 juni 2020 – 11:00 uur d.d. 22 juni 2020

(Ministerie van Defensie) | Met input van VWS, RIVM, J&V, BZ, FIN, BZK, IenW, OCW, SZW, EZK, LNV en Defensie

10.2e

NB: de ringen staan onderaan

Samenvatting

- Met foto's op de voorpagina's en sfeerverslagen besteden media aandacht aan de uit de hand gelopen demonstratie in Den Haag. In kranten klinkt veel kritiek op de groep relschoppers (De Telegraaf: 'Schandalig'), op social media echter ook veel kritiek op de inzet van de politie en het feit dat BLM-demonstraties niet verboden werden ('dubbele moraal').
- Er zijn meerdere analyses over de bezwaren van actiegroep Viruswaanin (die door media grotendeels worden ontkracht) en de toenemende weerstand tegen de coronamaatregelen, waarbij vooral kritiek klinkt over de verschillen per sector ('twee maten').
- De kritiek op de coronawet en de groeiende onvrede over beperkingen kan 'grootste kopzorg kabinet worden deze zomer' (Trouw); met elke versoepeling groeit de onvrede over de willekeur en komen meer sectoren in opstand (de Volkskrant). Daarnaast zijn steeds minder ondernemers te spreken over het pakket aan steunmaatregelen, blijkt uit onderzoek van EenVandaag. ('Te weinig, onduidelijk en te veel uitzonderingen')
- Zo wil KHN af van de 1,5-meter in de horeca nu draagvlak onder gasten afneemt en stapt het met onmiddellijke ingang uit het overleg met het kabinet; advocaat Zegveld eist dat minister De Jonge meer ruimte toelaat in verpleeghuizen. Ook wordt uitgekeken naar de volgende versoepeling op 1 juli: sportscholen en sauna's zijn hoopvol; bowlingcentra, ballonvaarders en sekswerkers eisen versoepeling.
- Het RIVM acht een tweede golf minder waarschijnlijk en noemt het waarschijnlijker dat er af en toe een lokale uitbraak komt. De versoepelingen van 1 juni hebben niet tot veel nieuwe ziekenhuisopnames geleid. RIVM-hoofdmodelleur Wallinga zegt wel dat afstand houden nodig blijft. Viroloog Ab Osterhaus toont zich in AD juist kritisch: 'tweede golf bijna niet voorkomen'.
- De GGD, het RIVM en OCW hebben geen zicht op de hoeveel basisscholen zijn getroffen door coronabesmettingen, schrijft AD na een eigen rondgang. De onderwijsbonden en een groep ouders maken zich hierover zorgen.
- NRC plaatste zaterdag (op basis van gesprekken met ruim 100 insiders) een zeer uitgebreide reconstructie over de uitbraak van het coronavirus. Nederland onderschatte het virus en reageerde door overmatig vertrouwen in het zorgsysteem te traag, concludeert de krant.

Karakterisering berichtgeving

- Corona is steeds meer slechts één van de nieuwsonderwerpen. Er was in de media ook veel aandacht voor Sigrid Kaag, de eerste rally van president Trump, het racismedebat, pensioenen en de EU-begroting.
- Over de onrust in Den Haag zondag werden foto's van vreedzame mensen op het Malieveld afgewisseld met die van relschoppers die vechten met de ME. Op social media veel heftige filmpjes vanaf het Malieveld en rond Den Haag CS. Opvallend veel beelden gaan rond van ogenschijnlijk niet-relschoppers die hardhandig door de politie worden weggestuurd, zoals ouderen.
- Virologen Ab Osterhaus (AD) en Marion Koopmans (Volkskrant) werden uitgebreid geïnterviewd in de zaterdagkranten, waarin zij terugblikken op de afgelopen maanden waarin zij uitgroeiden tot bekende Nederlanders en ook veel kritiek te verduren kregen voor hun adviezen over de aanpak van de coronacrisis.
- Op sociale media was er dit weekend blijvende aandacht voor/ophef over de tweet van presentator Sander Schimmelpennick die op Twitter een foto deelde van een rij op Schiphol waarbij mensen geen 1,5 meter afstand (kunnen) houden.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Slachtoffers

- De WHO meldt dat de afgelopen 24 uur het aantal besmettingen wereldwijd is toegenomen met 183.020, een nieuw dagrecord. Wereldwijd zijn er ruim 8,7 miljoen mensen positief getest.
- De 'R' is in Duitsland aanzienlijk gestegen tot boven de kritische waarde, meldt het Robert Koch Instituut. Het RKI schat het 4-daagse R-getal op 2,88 en het 7-daagse op 2,03. De stijging is voornamelijk te wijten aan lokale uitbraken zoals die ook in een slachthuis in Gütersloh. Ondanks de stijging ziet het RKI nog steeds een "in grote lijnen laag niveau" van het aantal nieuwe besmettingen.
- Defensie heeft bekendgemaakt dat alle veertig militairen in opleiding in Oirschot, die naar huis werden gestuurd met een mogelijke coronavirusbesmetting, niet besmet blijken te zijn.

Schade

- Volgens CBS is het aantal banen tussen februari en maart van dit jaar in totaal met 23.000 afgenomen. Vooral oproepkrachten en jonge werknemers raakten hun baan kwijt.
- In april besteedden consumenten 17,4 procent minder dan in dezelfde maand vorig jaar. Dat blijkt uit cijfers van het CBS. Het is "verreweg de grootste krimp" die het CBS ooit heeft gemeten. Bestedingen aan diensten als de horeca, het ov en de theaters zijn met bijna een kwart gedaald.
- Volgens de WTTC gaan zelfs in het meest gunstige scenario in de Europese Unie dit jaar 8,8 miljoen van de 22,6 miljoen banen in de toeristische sector verloren. De schade aan de economie bedraagt dan 510 miljard euro. Dat komt neer op een krimp met 39 procent ten opzichte van 2019.
- De coronacrisis heeft ervoor gezorgd dat veel meer studenten dan normaal met een leerachterstand kampen. In totaal hebben 54.000 studenten extra vertraging opgelopen.

Informatiebehoefte

- De overlast van Schiphol zal in de komende weken weer toenemen. Dat zegt Schiphol-topman Benschop in gesprek met De Telegraaf. Benschop zegt dat de luchthaven omwonenden zo goed mogelijk zal informeren over de toenemende drukte.
- FD beantwoordt vragen over de mogelijke gezondheidsrisico's van vliegen in coronatijd, waaronder: Heeft het coronavirus zich in vliegtuigen verspreid, en wat zijn de risicofactoren bij vliegen? Vliegtuigfabrikanten stellen dat moderne ventilatiesystemen het risico op besmetting beperken. FD wijst er echter op dat de ventilatiesystemen bij het boarden uitstaan. Ook de wc's aan boord vormen een risico.
- In een nieuwe steekproef onder het personeel van de Boxtelse megaslachterij van Vion blijkt nu één op de drie medewerkers corona te hebben. Desondanks werkt het bedrijf door. De Veiligheidsregio denkt dat de meeste werknemers met corona niet meer besmettelijk zijn, omdat 'laag gehalte aan virus-RNA hebben'. Het RIVM noemt de geruststellende conclusies van de Veiligheidsregio 'voorbarig'.
- Uit het screeningsonderzoek onder nertsbedrijven naar antistoffen tegen het coronavirus zijn tot nu toe geen nieuwe besmette bedrijven aan het licht gekomen.
- Op de social mediakanalen van minister De Jonge vragen mensen zich af waarom het ministerie de Wob-verzoeken vooruitschuift. Men verwijst naar de demonstraties in Den Haag en geven aan dat mensen de maatregelen echt zat zijn. Ook zijn er negatieve berichten over het vaccin. Daarnaast zien mensen het toerisme toenemen, deze mensen vragen zich af of dit voor een nieuwe 'lock down' gaat zorgen.
- Op de corporate kanalen van VWS zien we vooral berichten over testen. Men vraagt zich af waarop het zo lang duurt voordat het resultaat beschikbaar is. Ook vraagt men zich af of er voldoende capaciteit is.
- Op WhatsApp blijven verhalen rondgaan dat er automatisch een COVID-app is geïnstalleerd op je mobiele telefoon. Mensen delen een korte handleiding hoe die verwijderd kan worden.
- Op de social mediakanalen van BZ komen vragen binnen van gestrande vanuit Polen en Marokko, vragen over reisadviezen en over de toegang tot Nederland voor reizigers van buiten de EU/Schengenzone.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Luchtvaart en openbaar vervoer

- VK, NOS en NRC verwachten dat deze week het uitgewerkte plan voor staatssteun aan KLM gepresenteerd wordt. Binnen en buiten de luchtvaartsector is er verbazing en ongerustheid over het uitblijven van een steunplan. Zeker omdat de Franse en Duitse overheid hun plannen al wel rond hebben. Dat het zo lang

duurt komt omdat er zoveel partijen bij betrokken zijn, zeggen KLM en Financiën volgens NRC. De laatste hobbel speelt naar verluidt op regeeringsniveau tussen Frankrijk en Nederland, merken NRC, NOS en Vk op.

- De Franse president Macron komt dinsdag naar Den Haag voor overleg met MP Rutte over het Europees herstellfonds, melden bronnen rond het kabinet aan De Telegraaf. Het is niet duidelijk of het steunpakket voor KLM ook aan de orde komt.
- De Amsterdamse verkeerswethouder Dijksma hoopt dat er snel meer reizigers worden toegelaten in het ov. Ook gaat ze opnieuw met het Rijk om tafel om bovenop de al toegezegde 1,5 miljard euro nog meer geld te vragen om ook voor volgend jaar het ov draaiende te houden.

Infrastructuur

- Het kabinet haalt een aantal infrastructuurprojecten naar voren om de bouwsector "door deze zware tijd" te helpen. Dat melden minister Van Nieuwenhuizen en staatssecretaris Van Veldhoven. Met de versnelde projecten is in totaal 73 miljoen euro gemoeid voor klussen aan de snelwegen A1 en A58 en het stationsgebied in Rijen.

Economie en bedrijfsleven

- Werkgevers vragen hun personeel steeds vaker om een loonoffer. Bijna 4 procent van de CNV-vakbondsleden is door de werkgever benaderd om een deel van het salaris in te leveren vanwege de coronacrisis.
- Als gevolg van de lockdown in de maand april, gaven consumenten ruim 17 procent minder uit aan goederen en diensten. Het gaat volgens CBS om de grootste krimp van de binnenlandse consumptie door huishoudens ooit gemeten.
- Het UWV-noodloket voor flexwerkers die getroffen zijn door de coronacrisis gaat vandaag open. Flexwerkers kunnen dan een aanvraag doen voor de TOFA-regeling.
- De gemeente Den Haag heeft de afgelopen week 285.000 euro te veel betaald aan zelfstandige ondernemers die gebruikmaken van coronasteun. 192 ondernemers kregen de steun dubbel uitbetaald, schrijft het college van B en W in een brief aan de Haagse gemeenteraad. Den Haag roept de zzp'ers op het geld terug te storten.

Horeca

- Koninklijke Horeca Nederland (KHN) stapt met onmiddellijke ingang uit het overleg met het kabinet, omdat wordt vastgehouden aan de 1,5 meter afstand op terrassen. Een onmogelijke eis nu er geen draagvlak meer is, stelt KHN.
- Het idee dat kroegbazen hulp kunnen inroepen van boa's om gasten die weigeren zich aan 1,5 meterregels te houden, aan te pakken, vindt op verschillende plekken in Nederland gehoor.
- Horeca-advocaat Raoul Meester (Meester Advocaten) onderzoekt de mogelijkheden om de 1,5 meternorm aan te vechten en heeft daarover contact met diverse wetenschappers op het gebied van luchtventilatie.
- De Amsterdamse hotelbranche is boos op het stadsbestuur vanwege de aankondiging dat hotelkamers mogelijk gesloten kunnen worden om het coronavirus terug te dringen. Ze zeggen het vertrouwen in het college op.

Betekenisgeving

Aantal besmettingen na drie weken versoepelingen

- AD schrijft dat er weinig ziekenhuisopnames zijn, drie weken na de versoepelingen. 'Nederland geslaagd voor versoepelingstest', kopt AD. Ook schrijft de krant: 'Komst tweede virusgolf minder waarschijnlijk'. [De opening van](#) restaurants, cafés, bioscopen en culturele instellingen heeft de afgelopen weken niet tot een opleving van het coronavirus geleid. RIVM-hoofdmodelleur Jacco Wallinga: "Al met al lijkt er op dit moment beperkt overdracht van het virus plaats te vinden." De 'grote tweede golf' die sommigen vrezen, lijkt niet op komst. Het RIVM denkt dat af en toe een lokale uitbraak waarschijnlijker is. Hoewel de versoepelingen

zonder problemen lijken te verlopen, is het wel riskant dat mensen zich dan 'veilig' gaan wanen en bijvoorbeeld geen afstand meer bewaren, zegt Wallinga: "Afstand houden blijft nodig."

Spoedwet

- De petitie 'Nee tegen de spoedwet' is sinds begin deze maand ruim 250.000 keer getekend. De initiatiefnemers willen de petitie dinsdag overhandigen aan de Kamercommissie voor Justitie en Veiligheid.

Versoepeling maatregelen

- Sportscholen en sauna's zijn hoopvol over een opening op 1 juli. De Telegraaf spreekt van 'de week van de waarheid'. De krant acht de kans groot dat de versoepeling doorgaat.
- Frits van Dijk van de Nederlandse Vereniging van Bowlingcentra noemt de onduidelijkheid 'moordend' en kondigt voor donderdag een demonstratie aan in Den Haag als er geen groen licht komt.
- Ballonvaarders overwegen een gang naar de rechter als ze niet vanaf 1 juli de lucht in mogen. Volgens de sector wordt met twee maten gemeten. "Mensen mogen met honderden in een Boeing."
- Volgens de Vereniging van Nederlandse Escortbedrijven heeft de noodgedwongen pauze lang genoeg geduurd en kunnen escorts veel eerder dan 1 september aan de slag.

Onderwijs

- Het AD stelt vast dat de GGD, het RIVM en OCW geen zicht hebben op hoeveel basisscholen zijn getroffen door coronabesmettingen. De onderwijsbonden en een groep ouders maken zich hierover zorgen. AOb-voorzitter Eugenie Stolk hamert van begin af aan op een goede monitoring, zodat kinderen onbezorgd naar school kunnen en leraren veilig kunnen werken. De informatie die nu beschikbaar is, baart haar zorgen.
- Ook CNV Onderwijs vraagt zich bezorgd af of er voldoende zicht is op de besmettingen in het onderwijs. "Wij hebben veel begrip voor de werkdruk van de GGD-medewerkers. Maar juist daarom moet het voor iedereen bij de GGD's en in het onderwijs duidelijk zijn welke informatie er geregistreerd moet worden. Daarvoor is er een eenduidig beleid nodig", reageert voorzitter Jan de Vries.
- SP-Kamerlid Peter Kwint vroeg om meer cijfers van besmettingen op scholen tijdens een Kamerdebat, maar minister Slob kon die niet geven. Tot ongenoegen van Kwint. "We moeten leren van de consequenties van de heropening van scholen. Dat kan alleen als je alle informatie op tafel hebt. Daar hoort bij dat we weten op hoeveel scholen besmettingen zijn aangetroffen, hoeveel gevallen het betreft en in hoeverre die herleidbaar zijn naar de school."
- Volgens JOB MBO, de landelijke mbo-studentenorganisatie, maken meer studenten zich zorgen over hoe het onderwijs na de zomer vorm zal krijgen. De MBO Raad pleit voor uitbreiding van de ov-studentenkaart, zodat de studenten ook op zaterdag gratis kunnen reizen, en laat weten niets te zien in het uit de spits weren van studenten.

Luchtvaart en openbaar vervoer

- Er was nog steeds veel ophef en verontwaardiging over de tweet van journalist Sander Schimmelpennick van een rij op Schiphol, waarbij mensen geen 1,5 m afstand (kunnen) houden. Er is verontwaardiging op Twitter over de 'voorkeurspositie van de luchtvaart' in vergelijking met andere sectoren.
 - Kamerleden als Paternotte, Klaver, Asscher, Kröger, Van Raan, Laçin reageren verontwaardigd
 - Minister De Jonge, burgemeester Schuurmans (Haarlemmermeer) en Schiphol geven uitleg
 - Viroloog Osterhaus reageert in een video op telegraaf.nl ("Zó is kans op nieuwe corona-uitbraak erg groot") en geeft aan dat zoveel mensen bij elkaar 'niet handig is' zeker niet als het binnen is.
 - Schiphol verweert zich tegen de kritiek dat de drukte op de luchthaven een gevolg zou zijn van 'klassiek goedkoop doen en onderbezetten'. Volgens Schiphol is drukte op sommige plaatsen niet tegen de regels en geldt er op drukke plekken de verplichting een mondkapje te dragen.
- Banen op Eindhoven Airport gaan volgens de directeur voorlopig nog niet verloren, maar uitbreidingsplannen gaan wel de ijskast in.

Economie en bedrijfsleven

- Volgens CBS is het aantal banen tussen februari en maart van dit jaar in totaal met 23.000 afgenomen. Vooral oproepkrachten en jonge werknemers raakten hun baan kwijt. Het is voor het eerst in 14 jaar dat het aantal werknemers daalt in maart, want normaal gesproken stuwen de horeca en cultuursector de banengroei die maand. Consumenten gaven ruim 17% minder uit aan goederen en diensten.
- Steeds minder ondernemers zijn te spreken over het pakket aan steunmaatregelen. In maart was 87% positief, nu is dat nog 45%. 38% staat er nu negatief tegenover. Dat blijkt uit onderzoek door EenVandaag onder 2000 ondernemers en zzp'ers. "Het is te weinig, het is onduidelijk en er zijn te veel uitzonderingen." 37% van ondernemers zit in de financiële problemen door de crisis, 27% zegt dat de 1,5 metereconomie weinig zin heeft.
- Volgens de strandtenthouders is er meer compensatie nodig voor het voortbestaan van hun zaak nu ze op dit moment nog geen 15% van de normale omzet draaien. De huidige compensatieregels van de overheid worden als onduidelijk gezien.
- Verschillende experts verwachten een toeloop op de schuldhulpverlening, ook nieuwe doelgroepen zoals jongeren tot 35 jaar, zzp'ers en werkloze 55-plussers.
- DNB-directielid Olaf Sleijpen pleit in *FD* voor investeringen in duurzaamheid. "Dan sla je twee vliegen in één klap".

Onderzoek en opiniepeilingen

- Uit de eerste resultaten van een enquête van cultuurhistoricus Anneleen Arnout (Radboud Universiteit) blijkt dat het opleidingsniveau een grote rol speelt in hoe mensen de coronacrisis ervaren. Zo blijkt dat laagopgeleide mensen vooral angst ervoeren tijdens de crisis. Hoogopgeleide mensen hadden meer het gevoel van vervreemding, maar denken positief terug aan de rust.
- Op de stelling van de week 'ik vind het moeilijk om me aan de coronamaatregelen te blijven houden' van NUij (van NU.nl) geeft 63% van de 2.250 respondenten het eens te zijn met de stelling, 37% is het oneens.

Zorg

- In een opiniestuk in *Trouw* vreest Henk Veltkamp, docent stervensbegeleiding, dat politici de richtlijn rondom ic-bedden niet goed hebben gelezen. De artsenorganisatie herleiden volgens hem alle vragen die spelen tot drie fundamentele waarden waarmee elke burger zal instemmen: gelijkwaardigheid, solidariteit (hier: zoveel mogelijk levens willen redden) en rechtvaardigheid.
- Volgens Eline de Jong, ethicus, filosoof, en onderzoeker artificiële intelligentie bij de Wetenschappelijke raad voor het Regeringsbeleid, is een leeftijds criterium bij morele dilemma's ethisch goed te verdedigen, juist om iedereen een eerlijke kans te geven op levensreddende zorg. Ouderen hebben al een groter 'deel' van die levensduur genoten dan jongeren en dus hebben jongeren een sterke morele aanspraak op levensreddende zorg.
- Q-koortspatiënten voelen zich miskend nu er zoveel aandacht, geld en zorg gaat richting corona-patiënten. Het doet veel Q-koortspatiënten intens verdriet dat hun ziekte nog steeds miskend wordt.

Cultuur

- De oproep van een aantal senioren aan andere ouderen om vakantiegeld te doneren aan de kunstwereld, heeft ruim 1 miljoen euro opgeleverd. Minister Van Engelshoven verdubbelt het bedrag.

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> • Nederlanders besmet door COVID-19. • Bedrijven en medewerkers getroffen door gevolgen van het virus of door maatregelen. • Ouderen • Onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> • Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders • Werknemers en klanten van getroffen bedrijven 	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen publiek • Politici